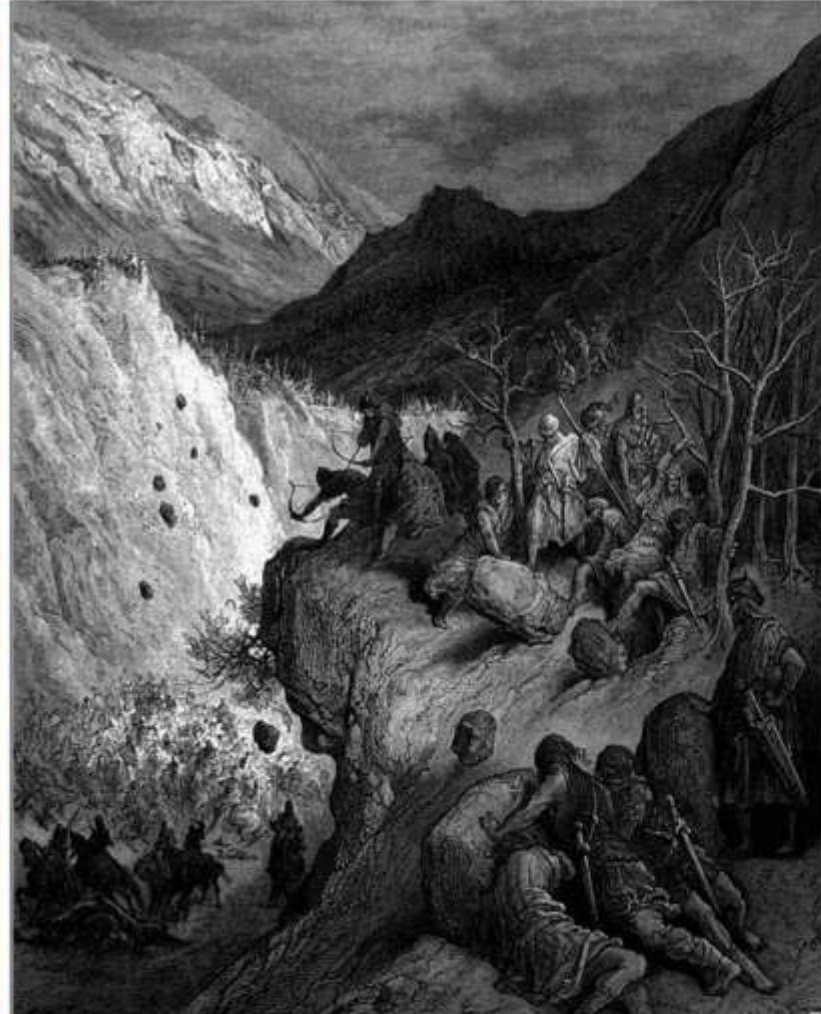

2. Οι Κομνηνοί και η μερική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας

Μπακάλης Κώστας: history-logotexnia.blogspot.com

Όροι – κλειδιά της ενότητας

Πρόνοια

☐ προνοιάριοι

☐ ανάκτηση εδαφών

☐ αποκατάσταση βυζαντινής κυριαρχίας

☐ απόκρουση Πατζινακών και Κουμάνων

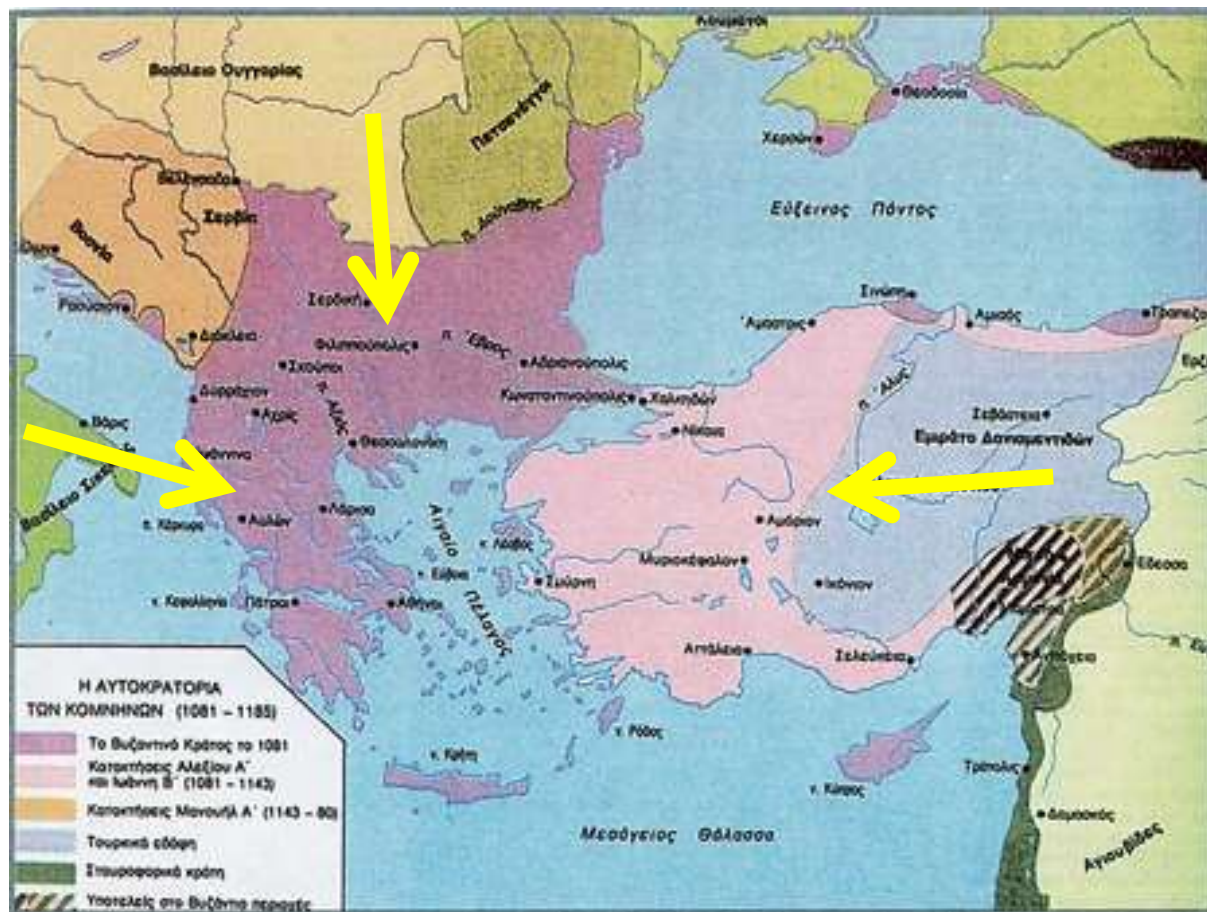
μάχη Μυριοκεφάλου

☐ εξισλαμισμός Μ. Ασίας

A. 1081:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

▲ Το Βυζαντινό Κράτος περί το 1180

☞ Παρατηρήστε το χάρτη: Όταν ο Αλέξιος Α' (1081-1118), ο ιδρυτής της δυναστείας των Κομνηνών, ανήλθε στον θρόνο, σε ποια κατάσταση βρισκόταν το Βυζάντιο;

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (τέλη 11ου αι.)

ΟΝΟΜΑ ΛΑΟΥ

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ

Νορμανδοί

Απειλούν τις ακτές της Ηπείρου

Κουμάνοι-Πατζινάκες

Ληλαιοτούν τα Βαλκάνια

Σελτζούκοι Τούρκοι

Κατακτούν μέρος της Μ. Ασίας

Β. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

ΚΟΜΝΗΝΟΙ

- 1. Στηρίχτηκαν στους Ευγενείς.
- 2. Εφάρμοσαν το θεσμό της Πρόνοιας.

ΠΡΟΝΟΙΑ

- Ισόβια παραχώρηση αγροκτημάτων και φορολογικών εσόδων στους ευγενείς (προνοιάριοι)
- με αντάλλαγμα → την παροχή στρατιωτικών υπηρεσιών.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ

- Προνοιάριοι ή στρατιώτες
→ άρχουσα τάξη του Βυζαντίου.
- Οι απλοί αγρότες βυθίστηκαν στην αθλιότητα.

Με την πρόνοια ο βυζαντινός αυτοκράτορας έδινε σε έναν ανώτερο στρατιωτικό, συνήθως αριστοκράτη (προνοιάριο), το δικαίωμα να εκμεταλλεύεται κρατική γη. Οι πάροικοι που εργάζονταν στα χωράφια αυτά έδιναν πια στον προνοιάριο το μερίδιο από την παραγωγή, τους φόρους και ό,τι άλλο χρωστούσαν. Για αντάλλαγμα ο προνοιάριος έπρεπε να προσφέρει στον αυτοκράτορα στρατιωτικές υπηρεσίες. Η πρόνοια δείχνει ότι το βυζαντινό κράτος δε στηρίζεται πια στους μικροκαλλιεργητές αλλά στους μεγάλους γαιοκτήμονες.

Ο προνοιάριος διαφέρει από το στρατιώτη-καλλιεργητή τον 7ο-8ο αιώνα, αλλά και από το χωροδεσπότη.

Στρατιώτης-καλλιεργητής τον 7ο-8ο αιώνα

Καλλιεργεί ένα μικρό χωράφι που ανήκει συνήθως σε μια κοινότητα χωριού.

Προνοιάριος

Μεγάλος γαιοκτήμονας, που ανήκει συνήθως στην αριστοκρατία.

Πρόνοιες στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία

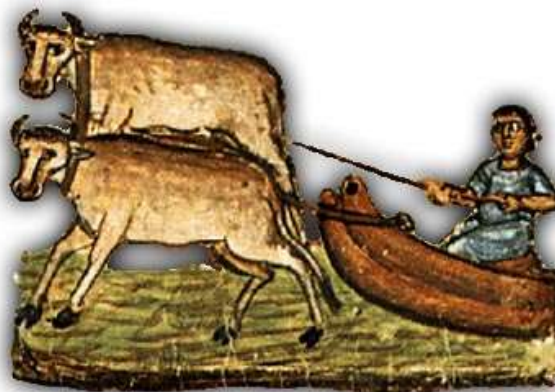
Ο προνοιάριος δεν κατέχει τη γη που εκμεταλλεύεται. Η γη συνεχίζει να ανήκει στο κράτος.

Χωροδεσποτείες στη δυτική Ευρώπη

Ο χωροδεσπότης έχει δική του τη χωροδεσποτεία. Η πολιτική και στρατιωτική του εξουσία είναι σχεδόν ανεξάρτητη από το βασιλιά.

☞ Η πολιτική των Κομνηνών χαρακτηρίζεται ως **αριστοκρατικός πατριωτισμός**. Να εξηγήσεις τον όρο και να συγκρίνεις την εσωτερική πολιτική των Κομνηνών με την εσωτερική πολιτική των Ισαύρων και των Μακεδόνων, επισημαίνοντας σε ποιες τάξεις στηρίχτηκαν αντίστοιχα οι τρεις αυτές δυναστείες.

8 ^{ος} αιώνας	9 ^{ος} αιώνας	10 ^{ος} αιώνας	11 ^{ος} αιώνας	12 ^{ος} αιώνας
717 ← → 802	867 ← → 1025	1081 ← → 1185		
ΙΣΑΥΡΟΙ		ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ		ΚΟΜΝΗΝΟΙ

☞ Για να αποτρέψουν την κατάρρευση του κράτους οι Κομνηνοί σε ποιους στηρίχτηκαν;

Ο αριστοκρατικός πατριωτισμός των Κομνηνών

Εξυπηρέτησαν και οι δύο περίοδοι (η εικονομαχική και των Κομνηνών) πριν απ' όλα την εθνική επιταγή, δηλαδή την αντιμετώπιση του εξωτερικού εχθρού. Και οι δύο... εξαιτίας της αναγκαιότητας των καιρών, προκάλεσαν την στρατιωτικοποίηση της Αυτοκρατορίας, των θεσμών και της κοινωνίας της. Κατά τη διάρκεια αυτών των δύο περιόδων έγινε δυνατό να κινητοποιηθεί το έθνος και να σωθεί η βυζαντινή πατρίδα.

Ωστόσο, η εικονομαχία και η περίοδος των Κομνηνών διαφέρουν σένα βασικό σημείο: τους κοινωνικούς προσανατολισμούς των εμπνευστών τους. Ενώ οι Ίσαυροι στηρίχθηκαν κυρίως στο λαϊκό εθνικό στοιχείο, οι Κομνηνοί έφεραν σε πέρας την προσπάθειά τους, ευνοώντας κυρίως την αριστοκρατία της χώρας, δηλαδή τις μεγάλες αστικές και στρατιωτικές οικογένειες, που σφετερίστηκαν τον κρατικό μηχανισμό και έμειναν πάντα αλληλέγγυες σε μία δράση σχεδόν οικογενειακή, γιατί πολλές από αυτές συνδέονταν μεταξύ τους με οικογενειακούς δεσμούς.

Ε. Γλύκατζη- Αρβελέρ, *Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, μετ. Τ. Δρακοπούλου, Αθήνα 1977, 83.

▲ Η οικογένεια των Κοντοστεφάνων ήταν από τις σημαντικότερες την περίοδο των Κομνηνών. Στην εικόνα μολυβδόβουλλο (μολύβδινη σφραγίδα) του Ιωάννη Κοντοστέφανου - Κομνηνού, ανώτερου αξιωματούχου.

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/gallery/main/others/k16ap1.html>

▲ Ο ιστοριογράφος
Νικήτας Χωνιάτης

☞ Ποια ήταν η
ταυτότητα των
προνοιάρων και
☞ ποιες συνέπειες
είχε η επέκταση του
θεσμού της
πρόνοιας στα
χρόνια του
Μανουήλ Κομνηνού,
σύμφωνα με το
δεύτερο παράθεμα;

Πρόνοιες, στρατός και χωρικοί

Ο Μανουήλ [...] καταχράστηκε το θεσμό [της πρόνοιας] που είχε επινοηθεί από προηγούμενους αυτοκράτορες [...]. Ανεπαίσθητα, έκανε τη στρατιωτική τάξη χαλαρή, κατεύθυνε πληθώρα χρημάτων προς οκνηρές κοιλιές και δημιούργησε πολύ κακή κατάσταση στις ρωμαϊκές επαρχίες. Οι γενναίοι στρατιώτες είχαν αποβάλει το φιλότιμο μπροστά στους κινδύνους [...]. Οι κάτοικοι των επαρχιών υπέστησαν τα πάνδεινα από την απληστία των στρατιωτών (των προνοιάρων): δεν τους άρπαζαν μόνο τα χρήματα ως τον τελευταίο οβολό, αλλά τους αφαιρούσαν και τον τελευταίο τους χιτώνα [...].

Όποιος ήθελε μπορούσε να στρατολογηθεί [...]. Όσοι έφεραν μαζί τους ένα περσικό άλογο ή κατέθεσαν λίγα χρυσά νομίσματα, εγγράφηκαν αβασάνιστα στις στρατιωτικές ύλες και εφοδιάστηκαν αμέσως με αυτοκρατορική επιστολή που τους παραχωρούσε γόνιμα χωράφια και ρωμαίους φορολογούμενους που υπηρετούσαν ως δούλοι και κάποτε κατέβαλαν φόρους σε ημιβάρβαρα ανδρείκελα [...]. Η τύχη των επαρχιών ήταν ανάλογη με την απειθαρχία του στρατού: άλλες λεηλατήθηκαν μπροστά στα μάτια μας από τους εχθρούς και ενσωματώθηκαν στο κράτος τους, άλλες καταστράφηκαν και ερημώθηκαν σαν εχθρική χώρα από τους στρατιώτες μας.

Νικήτας Χωνιάτης, Χρονική Διήγησις, VII, 4, εκδ. J. A. van Dieten, Βερολίνο 1975, 208-209.

Γ. ΕΞΟΤΕΡΙΚΕΣ ΕΠΗΠΥΧΙΕΣ

ΑΛΕΞΙΟΣ Α' ΚΟΜΝΗΝΟΣ (1081-1118)

ΑΝΑΤΟΛΗ

Εκμεταλλεύτηκε επιδέξια
τις επιχειρήσεις των
σταυροφόρων στη Μ. Ασία

και, βασιζόμενος στις
συμφωνίες που υπέγραψε
με τους αρχηγούς τους στην
Κωνσταντινούπολη,

ανέκτησε τη δυτική Μ. Ασία
(Νίκαια, Σμύρνη, Έφεσος,
Σάρδεις).

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Πέτυχε με τη διπλωματία
και τον πόλεμο

να απαλλαγεί από τις
επιδρομές των Πατζινακών
και των Κουμάνων.

▲ Αλέξιος Α' Κομνηνός
(1081-1118), ιδρυτής
της δυναστείας των
Κομνηνών. *Citta del
Vaticano, Biblioteca
Apostolica Vaticana,
Ms. gr. 666, f. 2r.*

Η αντιμετώπιση των πολλών εξωτερικών εχθρών και η εσωτερική ανασυγκρότηση του βυζαντινού κράτους ήταν τα κύρια καθήκοντα που κλήθηκε να αναλάβει ο ιδρυτής της δυναστείας των Κομνηνών Αλέξιος Α' με την άνοδό του στον αυτοκρατορικό θρόνο. Με έξυπνους διπλωματικούς χειρισμούς κατάφερε να αποκρούσει τους εχθρούς, να σώσει και να ισχυροποιήσει το κράτος. Επιπλέον, με τις αλλαγές στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας προσπάθησε να την εντάξει στο πνεύμα της εποχής.

Ο ικανός και χαρισματικός Αλέξιος ήταν ωστόσο ευαίσθητος στη γυναικεία επιρροή. Η χήρα του προηγούμενου αυτοκράτορα, Μαρία Αλανή, η μητέρα του Άννα Δαλασσηνή και η σύζυγός του Ειρήνη Δούκαινα άσκησαν αποφασιστική επίδραση στον αυτοκράτορα. Χαρακτηριστική για την προσωπικότητά του είναι η περιγραφή της κόρης του Άννας στο ιστορικό έργο που αφιέρωσε στον πατέρα της, την Αλεξιάδα. Κατά τα λεγόμενά της "αυτός ο άνδρας και ομορφιά είχε και χάρη και επιβάλλον και μεγαλείο όσο κανείς άλλος. Αν μάλιστα εκείνος χρησιμοποιούσε την ευγλωττία του σε κάποια συνομιλία, τότε θα 'βλεπες αμέσως να κάθεται πύρινη πάνω στα χείλη του η ρητορική. Και ακοή και ψυχή αιχμαλώτιζε με τον κατακλυσμό των επιχειρημάτων του κι ήταν ασυναγώνιστος κι ακαταμάχητος και στη γλώσσα και στο χέρι επίσης: στο ένα όταν χειριζόταν το δόρυ και στ' άλλο την καθαρή γοητεία"

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/p/1081/main/p21.html>

▲ Μαρία Αλανή, γυναίκα που άσκησε μεγάλη επιρροή στον Αλέξιο Α' Κομνηνό (1081-1118).

☞ Ποια μέσα χρησιμοποίησε ο Αλέξιος Α', για να ανακτήσει τα εδάφη που είχαν κατακτήσει οι εχθροί του Βυζαντίου στις ευρωπαϊκές και ασιατικές επαρχίες του;

► Η πρώτη σελίδα από το έργο της 'Αννας Κομνηνής "Αλεξιάς"

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/gallery/main/other/s/pn23a1p1.htm>

ΙΩΑΝΝΗΣ Β' ΚΟΜΝΗΝΟΣ (1118-1143)

ΑΝΑΤΟΛΗ

- κατέκτησε διάφορα ξένα κρατίδια στη Μ. Ασία
- και έφτασε ως τη συριακή Αντιόχεια.

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

- επέβαλε την κυριαρχία του στους Σέρβους
- και προσπάθησε να θέσει υπό βυζαντινή κηδεμονία το Ουγγρικό Βασίλειο που αποτελούσε μια αναδυόμενη δύναμη.

▲ Λεπτομέρεια

ψηφιδωτής

παράστασης από το

υπερώο της Αγίας

Σοφίας στην

Κων/πολη. Παράσταση

γύρω στα

1118.<http://www2.ime.gr/chronos/09/gr/gallery/main/people/p22p1.html>

▲ Στην εικόνα ψηφιδωτό από την Αγία Σοφία. Εικονίζεται η Παναγία ανάμεσα στο βυζαντινό Αυτοκράτορα Ιωάννη Β΄ Κομνηνό (1118–1143), γιο και διάδοχο του Αλέξιου Α΄, και τη σύζυγό του Ειρήνη. 12ος αιώνας, Κωνσταντινούπολη.

ΜΑΝΟΥΗΛ Α' ΚΟΜΝΗΝΟΣ (1143-1180)

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- καινοτομώντας ακολούθησε φιλοδυτική εσωτερική πολιτική
- και στηρίχθηκε στις υπηρεσίες των Λατίνων.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- συνήψε ειρήνη με τους Ούγγρους
- κυριάρχησε στα βορειοδυτικά Βαλκάνια
- ταπείνωσε τους Σέρβους.
- Επίσης συνέχισε τις εκστρατείες του πατέρα του κατά των σελτζουκικών κτήσεων στη Μ. Ασία.

☞ Ποιος είναι ο συγγραφέας του κειμένου; ☞ Πώς χαρακτηρίζει τους Έλληνες, κατοίκους του Βυζαντίου; ☞ Τι χαρακτηρισμό αποδίδει στον Αυτοκράτορα; ☞ Πώς σχολιάζει την πολιτική του Μανουήλ έναντι των Λατίνων; ☞ Για ποιο λόγο οι Έλληνες, σύμφωνα με το κείμενο, μισούν τους Λατίνους;

▲ Χρυσό νόμισμα (μανουελάτο) του Μανουήλ Α' Κομνηνού (1143-1180).
Αθήνα, Νομισματικό Μουσείο.

Η πολιτική του Μανουήλ έναντι των Λατίνων

Ο Μανουήλ περιφρόνησε τα ανδρείκελα τους Έλληνες, που ήταν μαλθακοί και θηλυπρεπείς, και καθώς ήταν άντρας με μεγάλη γενναιοδωρία και ασύγκριτη δραστηριότητα, ανέθεσε σπουδαία καθήκοντα μόνο σε Λατίνους, λογαριάζοντας την αφοσίωση και τη δύναμή τους [...]. Το ότι οι άνθρωποι μας εκπλήρωναν άριστα τα καθήκοντά τους έκανε τον αυτοκράτορα να τους εκτιμά όλο και περισσότερο και να τους ανεβάζει στα ψηλότερα αξιώματα. Ως εκ τούτου οι άρχοντες των Ελλήνων, και ιδιαίτερα οι συγγενείς του, αλλά και όλος ο άλλος λαός, απέκτησαν ακόρεστο μίσος κατά των δικών μας.

Γουλιέλμος ο Τύριος, στο: *Patrologia Graeca*, τ. 201, Αλλαγές στον βυζαντινό πολιτισμό κατά τον 11ο και τον 12ο αι., μετ. Α. Παππάς - Δ. Τσουγκαράκης, Αθήνα 1997, 415.

◀ Οι Βυζαντινοί κατόρθωσαν στα χρόνια του Μανουήλ Α' Κομνηνού (1143-1180) να υποτάξουν τον ηγεμόνα των Σέρβων Στέφανο Νεμάνια (περίπου 1166-1196). Στην εικόνα, το γενεαλογικό δέντρο της σερβικής ηγεμονίας των Νεμάνια. Τοιχογραφία στη σερβική μονή Decani.

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/gallery/main/others/p23ap1.html>

▶ Ήλεκτρο άσπρο τραχύ του αυτοκράτορα Μανουήλ Α' Κομνηνού (1143-1180).

Αθήνα, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο,

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/gallery/main/coins/p23bp1.html>

Δ. Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΕΥΣΗ

■ Μάχη στο Μυριοκέφαλο της Φρυγίας (1176)

Η εμπλοκή του Μανουήλ Κομνηνού όμως στο ιταλικό μέτωπο	Υπερβολικά φιλόδοξη και τελικά καταστροφική εξωτερική πολιτική
ενθάρρυνε το σουλτάνο των Σελτζούκων	→ να ανανεώσει τις επιθέσεις του κατά των εδαφών του Βυζαντίου.
1176	✞ ΜΑΧΗ στο Μυριοκέφαλο της Φρυγίας
ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ:	ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ – ΣΕΛΤΖΟΥΚΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ
ΕΚΒΑΣΗ ΜΑΧΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	1. ΗΤΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ. Ο βυζαντινός στρατός σχεδόν εξολοθρεύτηκε.
	2. Ο ίδιος ο Μανουήλ συνέκρινε την ήττα αυτή με το Ματζικέρτ πριν από 105 χρόνια.
	3. Η νίκη αυτή παγίωσε τη θέση των Τούρκων και επηρέασε καθοριστικά τη φυσιογνωμία της Μ. Ασίας.
	4. Εξισλαμισμός

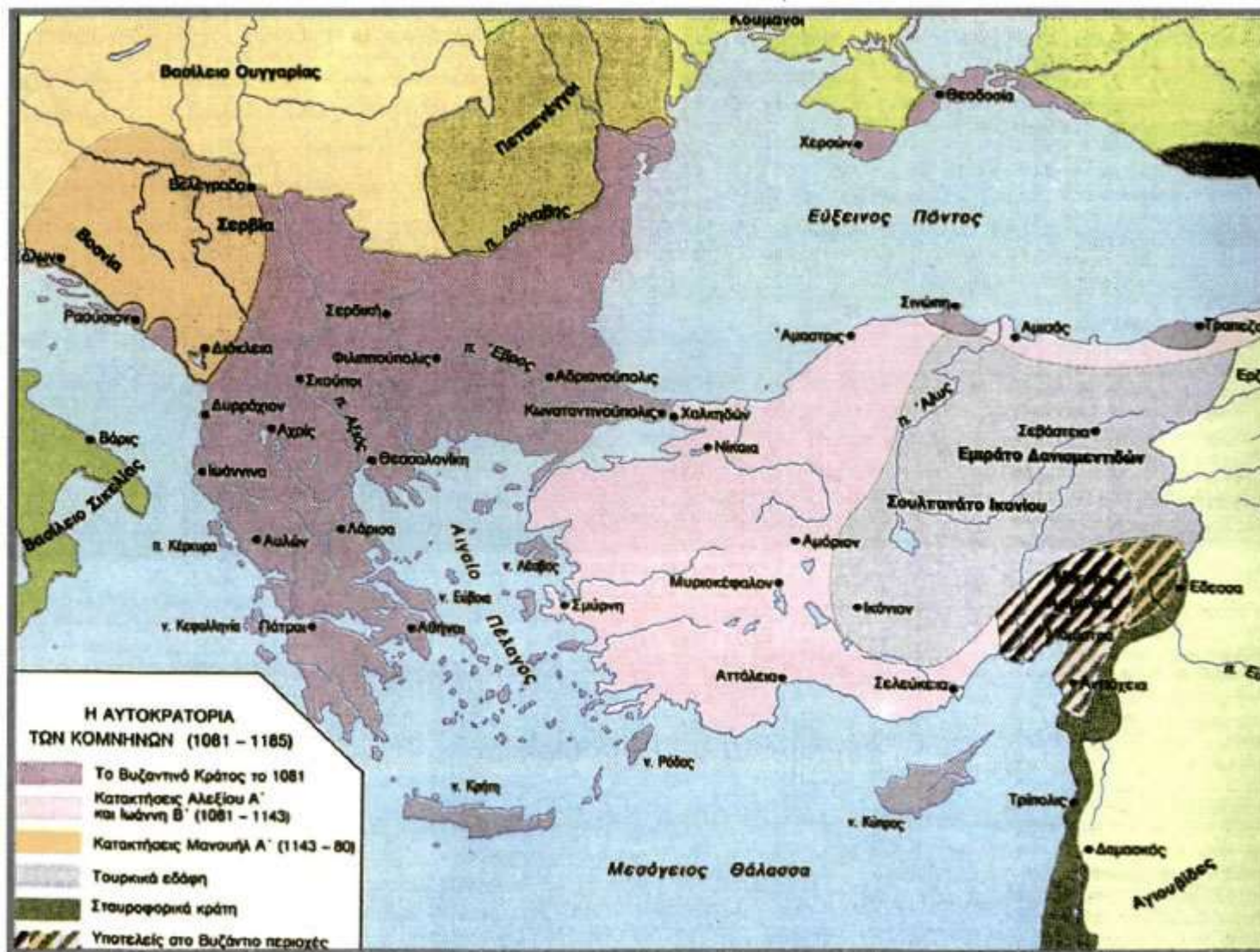
Ματζικέρτ και Μυριοκέφαλον

Και στέλνοντας αγγελιαφόρους (ο Μανουήλ Κομνηνός) ανακοίνωσε τα συμβάντα στους Κωνσταντινουπολίτες, παρουσιάζοντας τον εαυτό του κατά κάποιο τρόπο ομοιοπαθή με το Ρωμανό Διογένη, καθώς ο αυτοκράτορας εκείνος, όπως και αυτός ο Ιδιος, κήρυξε κάποτε τον πόλεμο στους Τούρκους, αλλά έχασε το μεγαλύτερο μέρος του στρατού και πιάστηκε αιχμάλωτος

Νικήτας Χωνιάτης, *Χρονική Διήγησις*, εκδ. J. A. Dieten, Βερολίνο 1975, 191.

- Μετά τη μάχη τον Ματζικέρτ (1071) τούρκοι νομάδες πλημμύρισαν τη Μ Ασία. Μικρογραφία που εικονίζει τουρκομάνο ιππέα (Κωνσταντινούπολη, Βιβλιοθήκη Τοπκαπί).

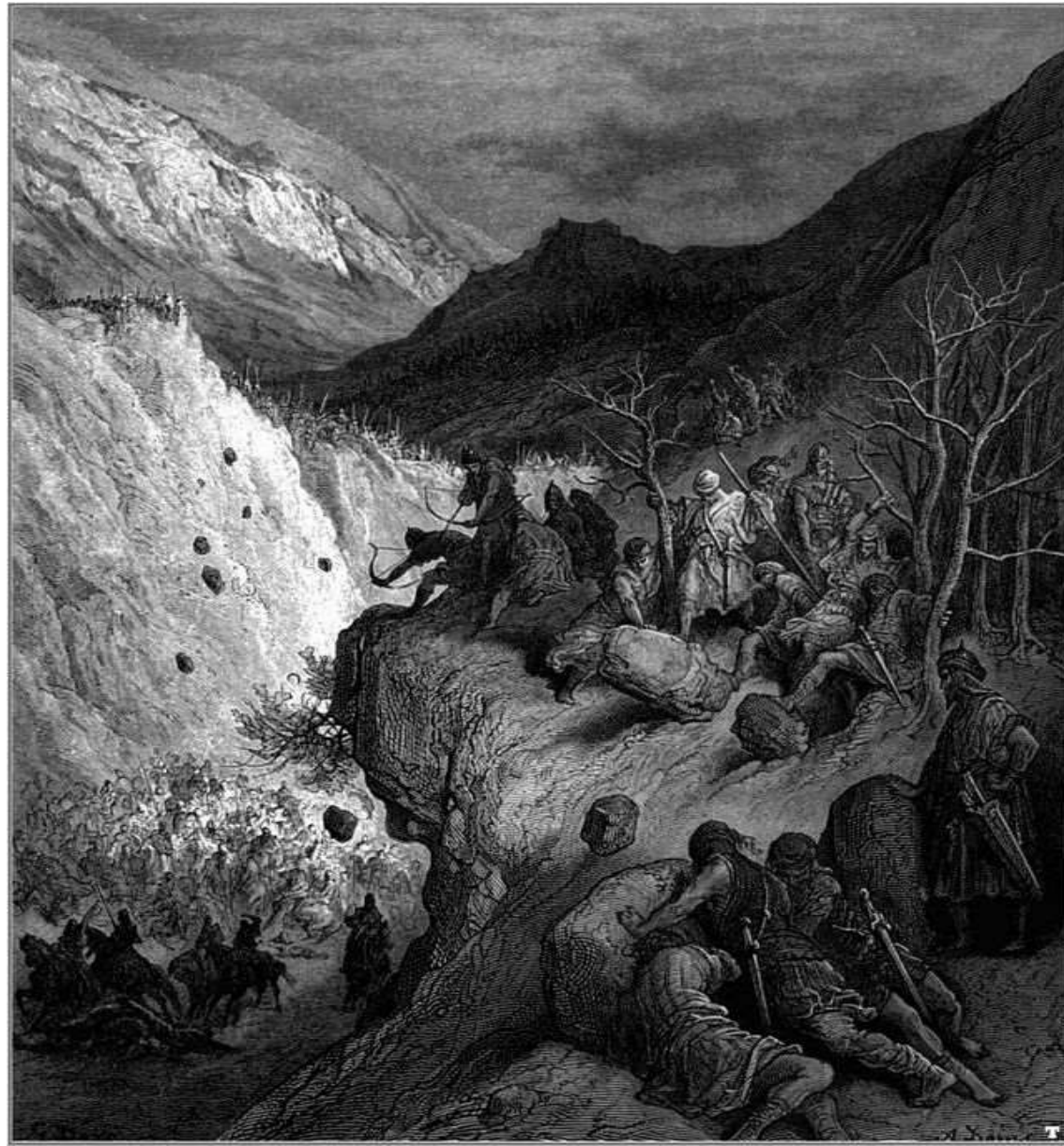

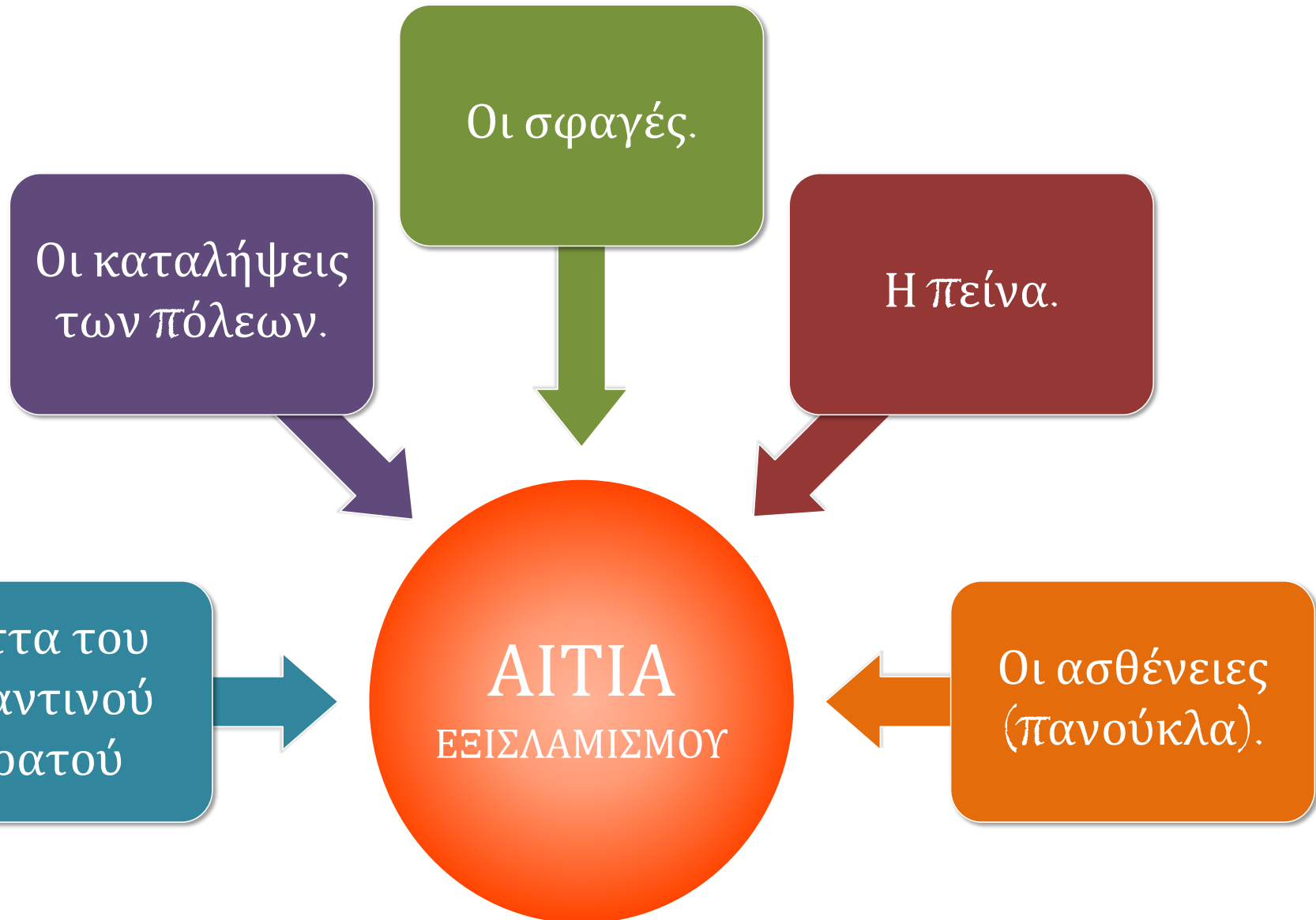
☞ Εντοπίστε στο χάρτη τη θέση Μυριοκέφαλον

Η **μάχη του Μυριοκέφαλου** διεξήχθη μεταξύ [Βυζαντινών](#) και [Σελτζούκων του Ικονίου](#), στις [17 Σεπτεμβρίου 1176](#), στην ομώνυμη τοποθεσία (εγκαταλελειμμένος οικισμός) στη [Φρυγία](#), κοντά στην πόλη [Λαοδίκεια](#) (σημερινό [Ντενιζλί](#) στην [Τουρκία](#)). Αν και η μάχη αυτή έληξε ισόπαλη με τεράστιες απώλειες από την πλευρά των Σελτζούκων, το γεγονός ότι οι Σελτζούκοι κατάφεραν να εξουδετερώσουν τις πολιορκητικές μηχανές των Βυζαντινών ακυρώνοντας την εκστρατεία τους πέρασε στην ιστορία ως "συντριπτική νίκη" του Σουλτάνου του Ικονίου [Κιλίτς Αρσλάν Β΄](#) και ως "πανωλεθρία" του [Μανουήλ Α΄ Κομνηνού](#). Η μάχη που έγινε σ' αυτό το δύσβατο ορεινό πέρασμα υπήρξε σχεδόν εξ ίσου καταστρεπτική με τη μάχη του Μαντζικέρτ. Αποκομμένοι και περικυκλωμένοι μέσα στις στενές διαβάσεις οι Βυζαντινοί υπέστησαν φοβερή σφαγή. Επί πλέον, σφοδρή αμμοθύελλα είχε τόσο πολύ ελαττώσει την ορατότητα, ώστε ήταν αδύνατο οι πολεμιστές να διακρίνουν τους αντιπάλους τους, με αποτέλεσμα να αλληλοσκοτώνονται. Το απόγευμα, όταν κόπασε ή θύελλα, φαινόταν ότι οι Τούρκοι νικούσαν. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι το ηθικό του βυζαντινού στρατού έπεσε ακόμη περισσότερο κατά τη διάρκεια της νύχτας με τις εκκλήσεις των Τούρκων, προς τους χριστιανούς ομοεθνείς τους να εγκαταλείψουν τους Βυζαντινούς, όσο ήταν ακόμη καιρός. Η καταπόνηση του στρατού ήταν τόσο μεγάλη, ώστε ο Μανουήλ σκέφθηκε σοβαρά να φύγει κρυφά και να εγκαταλείψει τον στρατό του στο έλεος των αντιπάλων. Οι απώλειες δεν ήταν αντίστοιχες της [μάχης του Μαντζικέρτ](#), όμως θεωρείται ότι τα αποτελέσματα στα χρόνια που ακολούθησαν ήταν η σταδιακή συρρίκνωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ολοένα και δυτικότερα, καθώς και η παράδοση της Πόλης και της Αυτοκρατορίας στα χέρια των Λατίνων και [Φράγκων](#). Το Μυριοκέφαλο είχε περισσότερο ψυχολογικό παρά στρατιωτικό αντίκτυπο, διότι όπως αποδείχθηκε η αυτοκρατορία δεν μπορούσε να καταστρέψει την δύναμη των Σελτζούκων στην κεντρική Ανατολία, παρά τις προόδους που πραγματοποιήθηκαν κατά τη βασιλεία του Μανουήλ. Πηγή: <http://el.wikipedia.org/wiki>

■ Η μάχη του Μυριοκέφαλου
<http://el.wikipedia.org>
Η ήττα συμπλήρωσε τα
αποτελέσματα της μάχης του
Μάτζικερτ (1071), πριν από 105
χρόνια.

- ☞ Ποια υπήρξαν τα αίτια του εξισλαμισμού;
- ☞ Ποια ήταν η τύχη των μικρασιατικών επαρχιών;

Το Σελτζουκικό Σουλτανάτο του Ρουμ γύρω στο 1240

Σημαντική είναι η **μάχη στο Μυριοκέφαλο** (1176). Σ' αυτήν ο σουλτάνος του Ρουμ νίκησε το στρατό του βυζαντινού αυτοκράτορα Μανουήλ Α' Κομνηνού. Ύστερα απ' αυτό οι Σελτζούκοι κυριάρχησαν στη Μικρά Ασία για πολλά χρόνια και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία έχασε για πάντα αυτές τις περιοχές.

